

Tiltaksstrategier og retningslinjer for Elverum kommune 2020-2023

Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL).

Sentrale føringer

Nasjonalt miljøprogram 2019 - 2022, rapport nr. 28/2018 19.11.2018, formidler nasjonale mål og internasjonale forpliktelser på miljøområdet i jordbruket og gir føringer for miljøarbeidet i jordbruket på nasjonalt nivå.

Regionalt miljøprogram 2019 - 2022 inneholder beskrivelse av miljøutfordringene i fylkene, samt prioriteringer for hvordan disse utfordringene skal følges opp med tiltak.

De regionale miljøtilskuddene som gjelder for Hedmark og Oppland er bestemt gjennom Regionalt miljøprogram (RMP) for Innlandet 2019 - 2022. Programmet gir føringer for prioriteringer i de kommunale tiltaksstrategiene for bruk av midler til Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL-midler), som skal gjelde i perioden 2020 - 2023.

SMIL-midlene er regulert av Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket, fastsatt av Landbruksdepartementet 4. februar 2004 med hjemmel i lov 12. mai 1995 nr. 23 om jord (jordlova) §§ 3 og 18.

Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) blir gitt som engangstilskudd. Formålet er å ivareta natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensning fra jordbruket, ivareta biologisk mangfold, tilrettelegge for større tilgjengelighet og opplevelser i landskapet utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift. Ordningen skal gi en målrettet innsats med utgangspunkt i lokale behov, utfordringer og målsettinger. Kommunene skal lage fireårige tiltaksstrategier der det beskrives miljøutfordringer og prioriteringer av tiltak i egen kommune.

Prosess

Kommunene Elverum, Engerdal, Stor-Elvdal, Trysil og Åmot har samarbeidet om å utarbeide felles mal for tiltaksstrategier og retningslinjer for perioden 2020 - 2023. Hovedlinjene er like, men hver kommune har egne lokale utfordringer som vil gjenspeile seg i de endelige retningslinjene.

Administrasjonen kjører prosessen. Tiltaksstrategien og retningslinjene er sendt på høring til bondeorganisasjonene og strategier og retningslinjer vedtas tilslutt i Formannskapet

Mål for Sør Østerdal

Jordbruket i Sør Østerdalen skal opprettholde et variert og åpent kultur- og seterlandskap, samt bevare og utvikle natur- og miljøverdiene gjennom aktiv skjøtsel og bruk av ressursgrunnlaget. Jordbruket i Sør-Østerdalen skal drives miljøvennlig og med god agronomi som tar vare på produksjonsgrunnlaget og reduserer forurensning og klimagassutslipp per produsert enhet.

Utfordringer i Sør-Østerdal kommuner

Våre kommuner i Sør-Østerdalen består av både dal-, fjell- og flatbygder, med ulike typer utfordringer i jordbruket.

Tabell 1 under viser en oversikt over utfordringer knyttet til jordbruk og miljø .

Tabell 1: Utfordringer knyttet til jordbruk og miljø

Hovedtema	Utfordringer	
	Dal og fjellbygd	Flatbygder
Kulturlandskap og biologisk mangfold		
Kulturlandskap og biologisk mangfold	Gjengroing av beite- og slåttemark, marginalt/bratt areal som går ut av bruk.	Beiteareal ute av bruk pga lite beitedyr, reduksjon av kantsoner, restarealer, våtmark etc., færre naturlige leveområder, reduksjon av pollinerende og andre insekter
Kulturminner og kulturmiljøer	Gjengroing av kulturmiljøer, forfall av bygninger og andre kulturminner som er ute av bruk, fjerning av kulturminner	Oppdyrking, redusert beitebruk og seterbruk, forfall av bygninger og andre kulturminner som er ute av bruk, fjerning eller ødeleggelse av kulturminner.
Friluftsliv	Gjengroing i seter-/utmarksbeiteområdene	Barrierevirkning av dyrka mark, gjengroing pga redusert beitebruk.
Forurensing og klima		
Avrenning til vann	Stor husdyrtetthet i enkelte områder, ugunstig bruk og lagring av husdyrgjødsel	Ugunstig bruk og lagring av husdyrgjødsel, erosjon, jordarbeiding om høsten
Klimagassutslipp til luft	Stor husdyrtetthet i enkelte områder, spredning av husdyrgjødsel	Spredning av husdyrgjødsel, jordpakking
Plantevern	Bruk av plantevernmidler i potetdyrking	Bruk av plantevernmidler

Utfordringer og mål for Elverum kommune

Vi skal opprettholde kunnskapen, aktiviteten og verdiskapningen innen jordbruket og utvikle nye inntektsmuligheter basert på jordbruksressursene vi har tilgjengelig. Ei stor utfordring for mange gårdbrukere i Elverum som har husdyr, er at de har mistet muligheten til å benytte beiteområder i kommunen på grunn av stort rovdyrpress i områder. Dette gir igjen utfordringen med å holde aktivitet og viktig kunnskap oppe i næringen krevende. En annen utfordring er å sikre sysselsettingen i landbruket slik at vi skaper attraktive og livskraftige bomiljøer i grendene.

Vi har de siste årene sett et annet klima sommerstid. Dette har skapt utfordringer for gardbrukerne på ulike måter alt etter som hvilken produksjon de har og hvilke naturlige forutsetninger det er der

en bor. Fortsetter været slik som nå ser vi et stort behov for gode grøfter på den enkelte gård, samt gode grøftesystemer i hele grender for å lede bort vannet på best mulig måte.

Tiltak for å redusere forurensning skal redusere tap eller risiko for tap av næringsstoffer, partikler og andre forurensende utslipp til jord, vann eller luft fra jordbruksarealer, fôr eller gjødsel. Tiltak som bidrar til å redusere forurensning kan også bidra til bedre agronomisk driftspraksis og tilpasning til klimaendringer.

Landbruket i Elverum skal ha fokus på å drifte på en klimavennlig måte. Klimavennlig er ofte det samme som god agrobiologi, som igjen betyr god økonomi.

Prioritering

SMIL-midler skal benyttes til tiltak som går utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift. SMIL-midler kan gis til engangstiltak, og eventuelt følges opp med regionale miljøtilskudd (RMP ordning) etterpå. Tiltak som kan følges opp med regionale miljøtilskudd skal prioriteres.

Kommunene vil ut fra føringer som er gitt prioritere søknader som omhandler forurensning og klima. Ved prioritering legger kommunen vekt på tiltak som har konkret miljøeffekt. Deretter kommer de ulike kulturlandskapstiltakene. Når det gjelder kulturlandskap så vil tiltakene som er knyttet direkte til jordbruksnæringen prioriteres høyt innen denne kategorien.

1. Forurensningstiltak

Mål

Redusere avrenning av næringsstoffer og plantevernmidler til jord og vann og begrense utslipp til luft.

Det kan innvilges tilskudd til gjennomføring av tiltak som bidrar til å redusere forurensning, eller risiko for forurensning, fra jordbruket. Dette kan omfatte tiltak som reduserer erosjon og tap av jord, næringsstoffer og plantevernmidler. Det kan også omfatte tiltak for å redusere forurensende utslipp til luft.

Formålet med tiltakene vil være å sikre godt vannmiljø i jordbrukspåvirkede vannforekomster, redusere utslipp av ammoniakk fra jordbruket, redusere utslipp av klimagasser fra jordbruket, redusere helse- og miljørisikoen ved bruk av plantevernmidler i jordbruket.

Tiltak:

Avrenning til vann

- Utbedring og supplering av hydrotekniske anlegg, kumdammer, gjenåpning av bekkelukkinger, mm.
- Erosjonssikring av elve- og bekkekanter, flomdempende tiltak mm
- Fangdammer, andre økologiske rensiltak på jordbruksareal
- Miljøplantinger.
- Tiltak, utover det som normalt kan forventes, som kan hindre avrenning fra husdyrgjødsel i utekveer, fôringsplasser og utvendige gjødsellager

Utslipp til luft

Dekke over eksisterende gjødsellager

Det kan gis engangstilskudd til etablering av dekke over eksisterende gjødsellager for å hindre avgasser. Etablering av dekke demper utslipp til luft, særlig av ammoniakk. Dekket skal være av varig karakter.

Plantevern

Det kan gis støtte til spesielle investeringer som reduserer tap av plantevernmidler. For eksempel rensetiltak som reduserer risiko for tap av plantevernmidler.

- Biobed ved påfyllingsplasser

2. Kulturlandskapstiltak

Mål:

Det kan gis tilskudd til kulturlandskapstiltak som gjennom istandsetting, skjøtsel og vedlikehold ivaretar natur- og kulturminneverdier i jordbrukets kulturlandskap. Tilskudd kan eksempelvis gis for å ta vare på og utvikle jordbrukets kulturlandskap, ta vare på variasjonen i jordbrukets verdifulle kulturlandskap, ta vare på og skjøtte biologisk verdifulle arealer i jordbruket, bedre status for truede arter i jordbruket, øke bruk og vern av jordbrukets genetiske ressurser, å bedre tilstanden til kulturminner og kulturmiljøer i jordbruket og bedre allmennhetens tilgang til jordbrukslandskapet.

Tiltak:

Biologisk mangfold

Det kan gis tilskudd til tiltak som ivaretar biologisk mangfold. Aktuelle tiltak kan være:

- Etablering, restaurering, utbedring og skjøtsel av områder med landskapselementer som bidrar til å utvikle og ivareta leveområder og spredningsveier for planter og dyr
- Istandsetting og skjøtsel av gammel kulturmark gjennom beiting, brenning, slått, styving
- Bekjemping av svartelista arter som for eksempel kjempespringfrø.
- Åpning av lukkede grøfter
- Etablere og vedlikeholde kantarealer, som ligge utenfor jordbruksarealer for pollinerende insekter.
- Restaurering av arealer som er viktig for biologisk mangfold

Kulturlandskap, kulturminner og kulturmiljøer

Det kan gis tilskudd til kulturminner og kulturmiljøer, inkludert verneverdige bygninger, gjennom skjøtsel, vedlikehold og istandsetting etter kulturminnefaglige retningslinjer. For kulturminner gjelder det kulturminner i tilknytning til jordbrukslandskapet. Tiltak i forbindelse med næringsutnyttelse vil bli prioritert. Det gis normalt ikke tilskudd til våningshus som er bebodd.

Tiltak kan være:

- Tilskudd til inngjerding for beiting i områder som er klassifisert som spesielt verdifulle kulturlandskapsområder
- Ivaretagelse av sæterhus og sætermiljø.
- Tiltak som hindrer gjengroing av gammel kulturmark. Særlig i sæterområdene.
- Bygninger som er en naturlig del av et tun
- Kulturminner
- Bevaringsverdige vognskjul, smier, bakstehus løer osv. kan omsøkes. Bygninger som skal benyttes i næringsammenheng prioriteres.

Friluftsliv

Det kan gis tilskudd til tiltak som tilrettelegger for større tilgjengelighet og opplevelser i kulturlandskapet, og som holder verdifulle arealer åpne. Det vil bli prioritert tilrettelegging på eksisterende stier, gjerding, gjerdeklyv og grunder på arealer i tilknytning til jordbruksarealer eller i områder som er klassifisert som spesielt viktige kulturlandskapsområder.

Tiltak kan være:

- Tiltak for å bedre allmennhetens tilgang til jordbrukslandskapet og øke muligheten for rekreasjon og friluftsliv i jordbrukets kulturlandskap.
- Re-etablering, utbedring, rydding og vedlikehold av historiske stier og turveier i jordbruksområder. Tilhørende informasjonsskilt.
- Tilrettelegging av stier, gjerding, gjerdeklyv, grunder

3. Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter

Målet er å støtte prosjekter som leder frem til planer for konkrete tiltak for ivaretagelse av natur- og kulturminneverdiene i kulturlandskapet, samt til tiltak som bidrar til å hindre eller redusere forurensning fra jordbruket.

Kommunen ønsker å støtte utredning av helhetlige løsninger som fremmer samarbeid og næringsutvikling. Det stilles krav om organisering av prosjektet og at det årlig utarbeides rapport om framdriften av prosjektet.

Tiltak:

Alle tiltak som fører til lokalt engasjement og utvikling av miljøet i et avgrenset geografisk jordbruksområde.

Støtte til informasjonsmøter, foredragsholder, organisering og planlegging

Retningslinjer for søknadsbehandling til SMIL tilskudd

Søknadsprosess og søknadsbehandling

Søknadsfrist:

Søknadsfrist er 1.mai. Søknadsfristen annonseres på kommunens hjemmeside og via andre relevante kanaler

Søknaden:

Det skal benyttes elektronisk søknadsportal via Altinn. Kart, gjødselplan, kostnadsoverslag, finansieringsplan, fotografier, uttalelser fra aktuelle myndigheter legges ved og eventuelle andre vedlegg som er relevante for søknaden.

Dersom tiltaket utføres på annenmanns grunn skal det ligge ved grunneiers tillatelse.

Søknader vedrørende freda og verneverdige bygninger skal ha med uttalelse fra kulturvernmyndighet.

Tilskuddssats:

Det enkelte prosjekt kan gis tilskudd med inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag. For særskilte tiltak for å ivareta biologisk mangfold ytes inntil 100 % tilskudd av godkjent kostnadsoverslag.

Planleggings- og tilretteleggingsprosjektet kan støttes med inntil 100 % av godkjent kostnadsoverslag.

Timepris for egeninnsats/ eget arbeid: kr 350,-

Eget arbeid med traktor og evt. redskap: kr 800 per time (person+traktor+redskap)

Arbeidsfrist:

Arbeidsfrist framgår av vedtaket, og er normalt 3 år. Arbeidsfristen kan forlenges etter søknad med inntil 2 år dersom tiltaket er påbegynt, men ikke ferdig. Gjennomføringsfristen kan uansett ikke gå ut over 5 år fra tilskuddet ble innvilget.

Søknadsbehandling:

Søknadene behandles av kommunen. Eventuell klagebehandling håndteres av Fylkesmannen i Innlandet. Klagen sendes via kommunen.

Vilkår:

Vilkår framgår av vedtaket i den enkelte saken.

Krav til sluttrapportering:

Sluttrapportering skal minimum inneholde en beskrivelse av tiltaket og hvordan det er gjennomført samt beskrivelse av gjennomført tiltak og opplyse om eventuelle avvik fra søknad og eventuelt avvik fra vedtaket som ble gjort.

Et absolutt krav ved sluttrapportering er at den skal inneholde et regnskap for tiltaket inkludert inntekter og utgifter. Opplysninger om medfinansiering fra andre kilder skal oppgis. Regnskapet skal føres slik at det kan sammenlignes med det kostnadsoverslaget som er gitt i søknad. Andre krav til rapportering kan gis i vedtaksbrevet.

Utbetaling av tilskudd:

Tilskudd utbetales etter skriftlig anmodning fra søker. Dokumentasjon av utført arbeid må ligge ved. Kommunen kan utbetale inntil 75 prosent av tilskuddet etterhvert som tiltakshaver har dokumentert utgifter til godkjente tiltak. De siste 25 % av tilskuddet utbetales når tiltaket er ferdig, befart av kommunen og regnskap gjennomgått og godkjent.

